

UNIVERSITEIT
TWENTE.

slo

nationaal expertisecentrum
leerplanontwikkeling

Universiteit Maastricht

informed

informed education

Ontwikkelingstraject voor docenten in het VO, bijeenkomst 1
2 oktober 2019

informED team

Emiel de Kleijn
E.dekleijn@slo.nl

slo

Bas Trimbos
b.trimbos@slo.nl

Christel Wolterinck
c.h.d.wolterinck@utwente.nl

Dr. Kim Schildkamp
k.schildkamp@utwente.nl

Jitske de Vries
j.a.devries@utwente.nl

Inge Jansen
i.jansen@slo.nl

Dr. Cindy Poortman
c.l.poortman@utwente.nl

Prof. Adrie Visscher
a.j.visscher@utwente.nl

Prof. Jeroen van Merriënboer
j.vanmerrienboer@maastrichtuniversity

UNIVERSITEIT TWENTE.

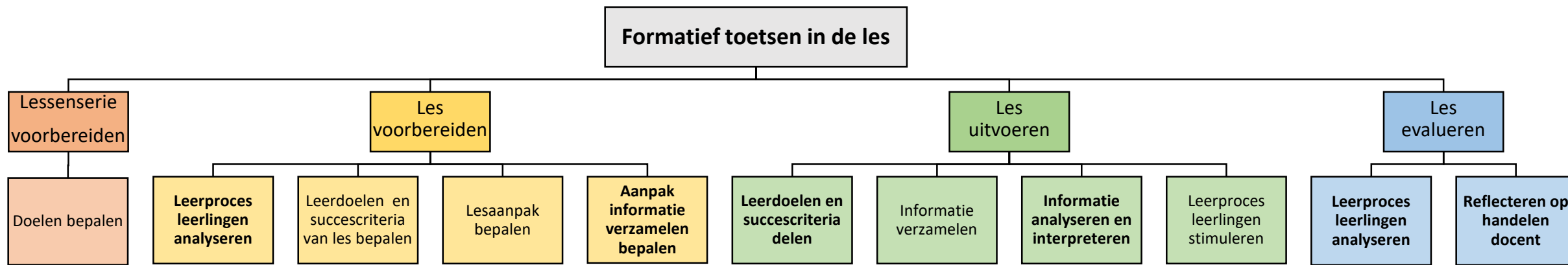
Programma

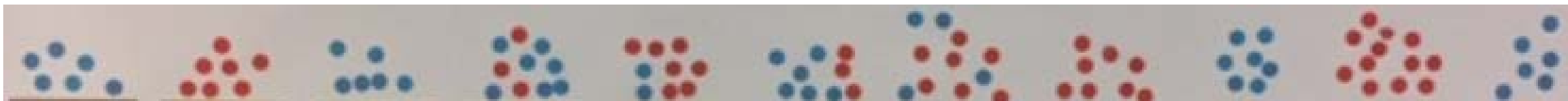
- Welkom
- Terugblik startbijeenkomst
- Reflecteren op lesfragmenten: leerdoelen en succescriteria delen
- Pauze
- Reflecteren op lesfragmenten: leerdoelen en succescriteria delen
- Pitchen van tips Leerproces leerlingen analyseren + Aanpak informatie verzamelen
- Hoe verder en afspraken voor bijeenkomst 2

Informatie verzamelen:

blauwe/groene en rode/gele stickers plakken op vaardigheden hiërarchie (startbijeenkomst)

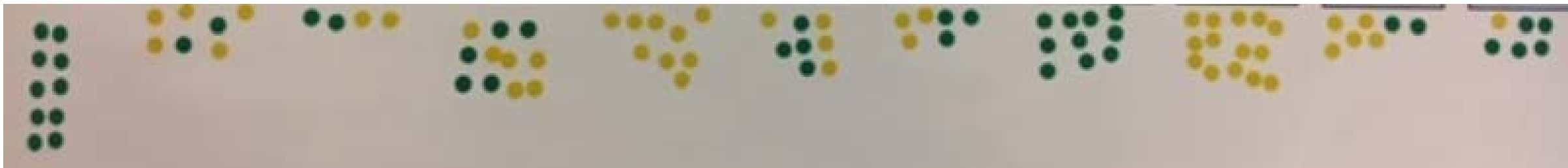
Ne

En

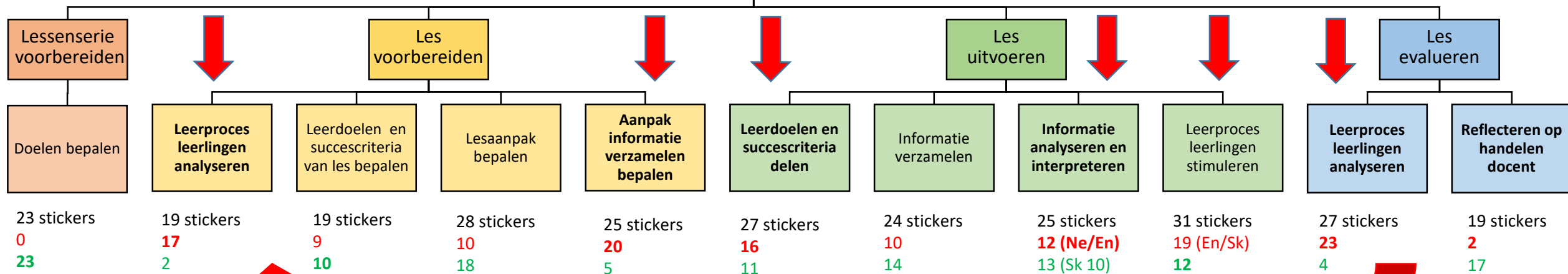
Sk

Informatie analyseren

Formatief toetsen in de les

Ne geen rode stickers

Informatie verzamelen:

leervragen opgehaald m.b.v. piramide (startbijeenkomst)

Hoe pas ik FT toe in mijn lessen/vak?

Hoe zorg ik ervoor dat leerdoelen echt duidelijk zijn?

Hoe stimuleer ik het leerproces voor de klas?

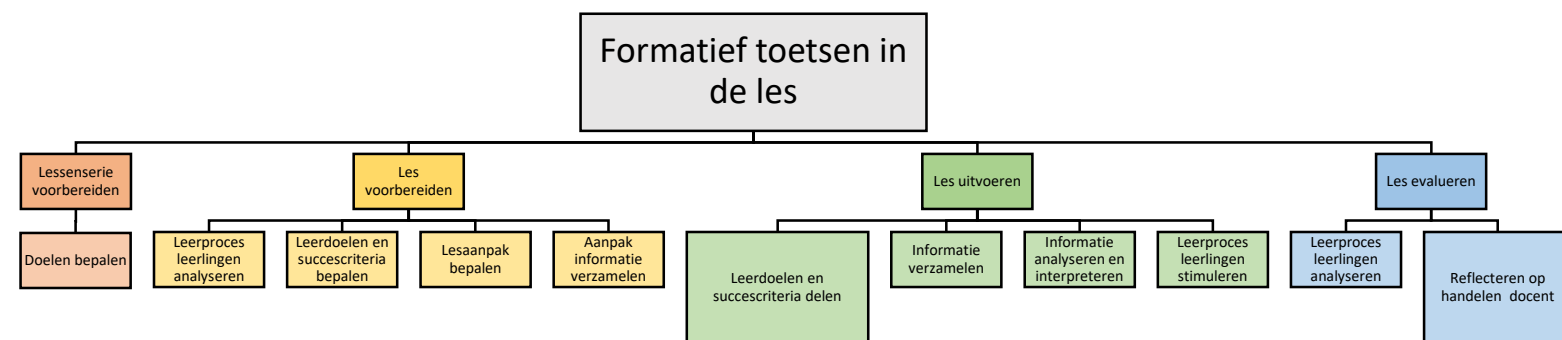
Hoe zorg ik ervoor dat leerlingen goed inzicht krijgen in hun kunnen?

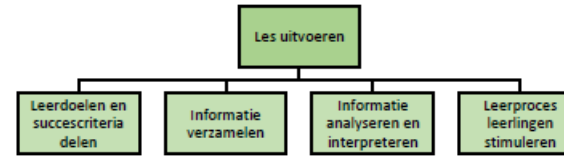
Hoe verzamel ik data van het leerproces van de leerling?

Na deze middag.....

- **Kan ik** manieren **bedenken** om leerdoelen en succescriteria te delen in mijn eigen les, bijvoorbeeld door het gebruik van ‘exemplars’.
- **Kan ik** op lesfragmenten (zowel van mezelf als van collega’s) **reflecteren** m.b.t. de vaardigheden formatief toetsen

Vaardigheden	Hoe ziet succes eruit.....
3. Les uitvoeren	De leraar voert de les uit zoals voorbereid. De leraar deelt leerdoelen en succescriteria met de leerlingen, verzamelt informatie over hun leerproces, analyseert en interpreteert deze informatie tijdens de les en stimuleert op basis hiervan het leerproces.
3a. Leerdoelen en succescriteria delen	De leraar deelt de leerdoelen en succescriteria met leerlingen en zorgt ervoor dat ze helder zijn voor de leerlingen door hier op verschillende momenten tijdens de les aandacht aan te besteden.
3b. Informatie verzamelen	Tijdens de les verzamelt de leraar informatie over het leren van leerlingen t.o.v. de leerdoelen en succescriteria. De leraar maakt hierbij duidelijk dat er fouten gemaakt mogen worden. Het gaat niet om af te rekenen (cijfers) maar het gaat om inzicht te krijgen in het leerproces van leerlingen (realiseren van veilig en stimulerend leerklimaat).
3c. Informatie analyseren en interpreteren	De leraar analyseert en interpreteert de verzamelde informatie om te bepalen waar leerlingen staan t.o.v. de leerdoelen en succescriteria en om in te kunnen gaan op gemaakte fouten en misconcepties.
3d. Leerproces leerlingen stimuleren	De leraar stimuleert het leerproces van leerlingen door tips te geven en/of vragen te stellen die leerlingen verder helpen en door in te gaan op gemaakte fouten en misconcepties.

Eigen lesfragmenten

Inbrengen lesfragment:

- Waarom was dit fragment (uit de gehele opname) de beste keuze?
- Kun je dit toelichten, uitleggen?

Opracht video

In groepjes van drie gaan jullie om de beurt elkaars opgenomen lesfragment bekijken. Ieder van jullie heeft een fragment geselecteerd waarin jouw manier van formatief toetsen ziet de focus op leerdoelen en succescriteria verhelderen goed tot uiting komt.

Hoe ga je te werk?

1. Degenen die het lesfragment inbrengt, geeft een korte inleiding voordat het lesfragment wordt getoond. Vertel kort:
 - wat je in de les behandeld hebt;
 - waarom dit fragment uit de gehele lesopname de beste keuze was om te laten zien.
2. Na de inleiding bekijk je met elkaar de video.
3. Na het bekijken van de video beantwoord je de onderstaande drie vragen:
 - Welke activiteiten voert de docent uit?
 - Welke activiteiten voeren de leerlingen uit?
 - Hoe zorgt de docent voor eigenaarschap bij leerlingen?
4. Ga met elkaar in gesprek over de video op basis van bovenstaande vragen en bespreek samen in hoeverre het verhelderen van leerdoelen en succescriteria goed tot uiting is gekomen:
 - Wat moet je collega in een volgende les zeker weer doen?
 - Wat voor tips heb je ter verbetering van deze fase voor een volgende les?

Beloop de bovenstaande stappen ook voor de andere twee video's.

5. Na het bekijken van de drie video's reflecteer je met zijn drieën:
 - Wat maakt het ene fragment beter dan het andere en waarom?
 6. Schrijf op de achterkant voor jezelf een reflectie op fase 1. Het verhelderen van leerdoelen en succescriteria op basis van de bekeken videofragmenten en de interactie daarover.
- Onderstaande hulpvragen kun je ook gebruiken:
- Wat zou ik de volgende keer weer doen en waarom?
 - Wat zou ik de volgende keer niet meer doen en waarom?
 - Wat zou ik de volgende keer wel doen, wat ik nu niet heb gedaan en waarom?

Vakcollega's:

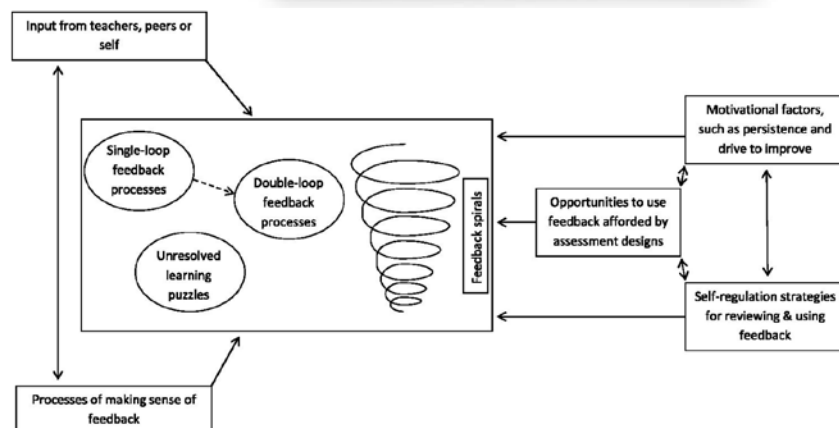
- Geef feedback op datgene wat je hebt gezien.
- Stel vragen over datgene wat je hebt gezien.

Wat neem ik mee....

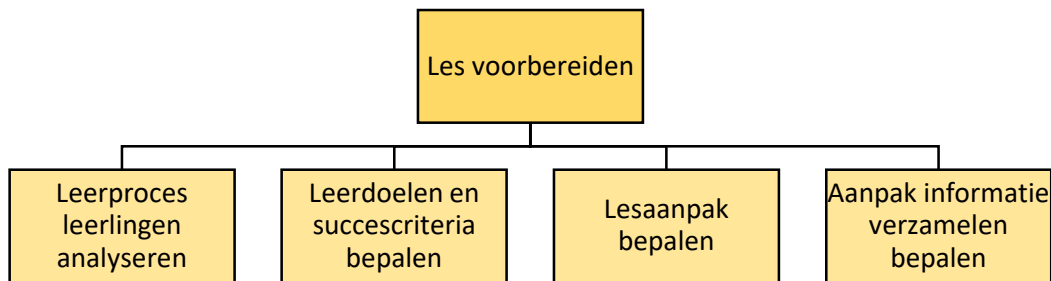

- Wat zou ik de volgende keer weer doen en waarom?
- Wat zou ik de volgende keer niet meer doen en waarom?
- Wat zou ik de volgende keer wel doen, wat ik nu niet heb gedaan en waarom?

- Van feedback loops naar feedback spirals ([Carless, 2018](#))

Hoe ziet succes eruit.....

Vaardigheden	Hoe ziet succes eruit.....
2. Les voorbereiden	Na analyse bepaalt de leraar de leerdoelen en succescriteria voor de les passend voor (groepen) leerlingen. Op basis daarvan bepaalt de leraar de aanpak van de les als mede de manieren van informatie verzamelen over het leren van leerlingen tijdens de les.
2a. Leerproces leerlingen analyseren	De leraar analyseert de beschikbare informatie over het leren van leerlingen en hij / zij maakt de ontwikkeling in het groeiproces van groepen leerlingen zichtbaar.
2b. Lesdoelen en succescriteria bepalen	De leraar bepaalt het leerdoel voor de les en brengt de onderwijsbehoeften met betrekking tot dit doel in kaart. Hij / zij formuleert inhoudelijke leerdoelen voor de gehele groep (op basis van kritische beschouwing van de methode, leerlijnen, niveaus) die voldoen aan de volgende criteria: <ul style="list-style-type: none"> • Specifiek • Ambitieuw • Passend bij de groep De leraar stelt op basis van de leerdoelen en de analyse (gedifferentieerde succescriteria) vast.
2c. Lesaanpak bepalen	De leraar formuleert organisatorische en didactische aanpakken die logisch volgen uit de voorgaande analyse (2a) en passen bij de gestelde doelen en succescriteria (2b). De leraar beschrijft in die aanpakken welke materialen gebruikt worden en hoe de overgang van het ene lesonderdeel naar het andere lesonderdeel gemaakt wordt. De leraar bepaalt hoe hij / zij de leerdoelen en succescriteria gaat delen met leerlingen en hoe de leerlingen actief betrokken worden bij de les.
2d. Aanpak informatie verzamelen bepalen	De leraar bepaalt hoe en wanneer hij / zij informatie gaat verzamelen over het leren van leerlingen tijdens de les passend bij de leerdoelen en succescriteria.

Informatie verzamelen over het leren

- Je kunt pas de juiste informatie verzamelen als de **doelen en succescriteria** helder zijn.
- Je verzamelt informatie over **wat een leerling weet of kan**: het feit dat je er les over hebt gegeven wil nog niet zeggen dat de leerling het geleerd heeft.
- Verschillende vormen van data: discussies in de klas, vragen stellen, toetsen, mondeling, observaties, huiswerk etc.
- Fragment Dylan Wiliam: “[het belang van informatie verzamelen](#)”

Toetsen: informatie verzamelen

Informeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
vragen in de klas,
discussies in de klas,
observeren

Assessment for learning

Formeel informatie verzamelen over het leerproces, bv.:
proefwerken, so's,
examens, externe
toetsen

Opbrengstgericht werken

Voorbeelden informatie verzamelen

Willekeurig
beurten
geven:

Lollipop sticks, classroom experiment

<https://www.youtube.com/watch?v=PtZ1pmY0VzI>

Exit ticket: <https://www.youtube.com/watch?v=PWUxFSXEsC8>

Hoe weet ik waar mijn leerlingen staan? 19 werkvormen:

- Activiteit 1 - Verslag leggen en uitdagen (begin les)	- Activiteit 2 - Flapover vragen (begin les)	- Activiteit 3 - Even schrijven/tekenen (begin, einde les)	- Activiteit 4 - Brainstormen (begin, einde les)
- Activiteit 5 - Gekleurd werken (tijdens les)	- Activiteit 6 - Iedereen denkt na (tijdens, einde les)	- Activiteit 7 - In het spotlicht (tijdens, einde les)	- Activiteit 8 - Allemaal tegelijk (tijdens, einde les)
- Activiteit 9 - Basketbal (tijdens, einde les)	- Activiteit 10 - Denk alleen, denk samen en deel (tijdens, einde les)	- Activiteit 11 - Dobbelen of draaien (tijdens, einde les)	- Activiteit 12 - Zes vragen (tijdens, einde les)
- Activiteit 13 - Boarding & departure pass (tijdens, einde les)	- Activiteit 14 - Plus-Minus-Interessant (einde les)	- Activiteit 15 - Twee minuten delen (einde les)	- Activiteit 16 - Post-it (einde les)
- Activiteit 17 - Drie, twee, een (einde les)	- Activiteit 18 - Leerdriehoek (einde les)	- Activiteit 19 - Reflectiepagina (einde les)	- Activiteit 1 t/m 19 - Volledige publicatie

Whiteboards:

Leerlingen beantwoorden
individueel een vraag.

Docent loopt rond en
observeert

Docent ziet in een oogopslag of
de leerlingen kennis hebben.

Uitwisselen met elkaar

Per vak (in groepjes van vijf):

- Brainstorm met elkaar over verschillende manieren om informatie te verzamelen, schrijf deze op een post-it.
- Maak een indeling van de post-its van informeel naar formeel (evt. analoog/digitaal) op de grote poster met rode pijl.

Toetsen: informatie verzamelen

Website voor materialen

- Website formatief toetsen:
 - <https://www.formatief-toetsen.nl/InformED-project>
 - Instrumenten om informatie te verzamelen. <https://www.formatief-toetsen.nl/InformED-project/materialen/>
 - Website SLO: <https://slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/>

Opdracht: voorbereiding bijeenkomst 28 november.

- Toelichting op het werken met Pitch2peer. (URL)
- Lees hoofdstuk 4 uit formatieve assessment integreren in de praktijk.
- Neem een stuk van een les op waarin je informatie verzamelt om inzicht te krijgen in het leerproces van leerlingen.
- Minimaal één fragment (maximaal 5 minuten per fragment) uploaden in Pitch2Peer **uiterlijk 21 november**.
- Geef feedback op twee toegewezen video's van je eigen vak.

Belangrijke data

Bijeenkomsten in schooljaar 2019 – 2020 (12.30 – 16.30 uur)

- Woensdag 2 oktober (Utrecht: SLO)
- Donderdag 28 november (Utrecht: Domstad)
- Dinsdag 21 Januari (Utrecht: SLO)
- Maandag 9 maart (Utrecht: Domstad)
- Woensdag 15 april (nnb)

Conferentie

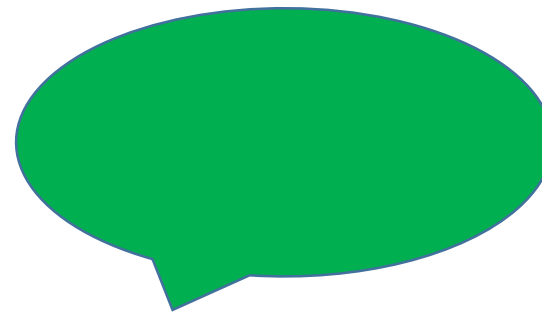
Formatief toetsen, ook bij jou in de klas en op school!

- Woensdag 13 november (Nieuwegein: NBC congrescentrum)

Exit ticket

- Two stars and a wish

UNIVERSITEIT
TWENTE.

slo

nationaal expertisecentrum
leerplanontwikkeling

Universiteit Maastricht

informED

informed education

Ontwikkelingstraject voor docenten in het VO